

Schriftelijke inbreng Bits of Freedom

Tijdelijke wet informatieverstrekking RIVM i.v.m. COVID-19

Bits of Freedom staat kritisch tegenover dit wetsvoorstel om telecomgegevens van de Nederlandse bevolking te verzamelen. We schieten het niet meteen af, maar zijn ons wel zeer bewust van de grote risico's die het in zich draagt. Juist om deze reden is het erg belangrijk dat het helder is waarom het kabinet deze maatregel wil nemen en hoe dat dan precies zal gaan. Wat de Kamer zou moeten horen voordat zij een besluit kan nemen over deze wetgeving is een exact en specifiek doel en een argumentatie waarom juist deze gegevens geschikt en onmisbaar zijn om dat doel te behalen. Want ook met de beste bedoelingen, kan gebruik maken van de verkeerde data leiden tot slecht geïnformeerd beleid.

We beginnen graag met een positieve noot; we zijn blij dat er in de tweede nota van wijziging maatregelen zijn genomen om de individuele herleidbaarheid tegen te gaan, en de gegevens minder bruikbaar te maken voor opsporings- en geheime diensten. Daar zijn ze immers niet voor bedoeld. Helaas nemen deze aanpassingen niet al onze zorgen weg.

Zo houdt het recht op privacy veel meer in dan enkel de bescherming van individuele persoonsgegevens. Gegevensverzameling, met name op grote schaal, maakt het mogelijk om mensen op te delen in groepen op basis van kenmerken, zoals een afgeleide herkomst. Vervolgens kan op basis van verzamelde gegevens over die groep beleid worden ontworpen wat erop gericht is het gedrag van die groep te sturen. Zonder dat er gegevens worden verwerkt die tot jou als individu herleidbaar zijn, wordt er dus wel op basis van de verzamelde gegevens beleid ontworpen wat jouw gedrag moet sturen. Dat is wel degelijk een privacy-inbreuk. Dus daar moeten goede redenen voor worden aangedragen.

We zijn een groot voorstander van geïnformeerd beleid, het is daarbij van groot belang om goed stil te staan bij welke gegevens waar precies iets over zeggen, en of het daarmee de juiste gegevens zijn om beleid mee te vormen. Om te beoordelen of het verzamelen van mobiliteitsgegevens over de bevolking gerechtvaardigd is moet er daarom goed worden uitgelegd waarvoor en hoe deze gegevens precies worden gebruikt.

Is het doel om het effect van andere maatregelen te meten? Is dat dan wel mogelijk, aangezien die maatregelen vaak met meerdere tegelijk worden genomen? Kun je dan wel iets zeggen over de effectiviteit van één ervan? En het effect op de verplaatsing van mensen is nogal iets anders dan het effect op het terugdringen van het aantal besmettingen.

Of is het doel om inhoudelijk beleid te informeren? Is dit dan wel de juiste data? Het is fijn dat de gegevens enkel geaggregeerd en op gemeentelijk niveau worden

verzameld, maar daardoor is er niets bekend over wat de reden van de verplaatsing is, en dus ook niet welke maatregel het tegen zou gaan, als je dat al zou willen.

Of is het doel om de grenzen te bepalen van de regio waar de maatregel genomen wordt? Daar zouden de gegevens over hoeveel uitwisseling tussen gemeenten er is eventueel van pas kunnen komen. Maar in de toelichting staat dat lokale signalen worden afgegeven aan de GGD'en, dus zijn dat dan niet al de regio's? Of werden die nu ook op gemeentelijk niveau genomen? Of nee, waren dat niet de grenzen van een Veiligheidsregio? Ook hier spelen er vele onbeantwoorde vragen.

En als we het dan hebben over die vele verschillende niveaus waarop maatregelen kunnen worden genomen, wie gaat er dan eigenlijk met deze gegevens aan de slag om beleid mee te maken? Gebeurt dat door de Minister? Of door het RIVM? Of door de directeurs van de Veiligheidsregio's? De gemeenten? De GGD'en?

Ook de effectiviteit van de voorgestelde maatregel is niet goed onderbouwd. Hoewel er in verschillende landen al gebruik wordt gemaakt van locatiegegevens, blijkt nog nergens dat het een effectief middel is om de verspreiding van het virus in te dammen of op een andere manier tot relevante inzichten te komen. Het voornaamste resultaat dat behaald is in de landen waarbij telecomdata werd ingezet, is dat telecombedrijven een verlengstuk zijn geworden van de informatievoorziening van de overheid. En dat kan het doel toch niet zijn.

Op basis van het voorstel worden personen gelijkgesteld aan een infectierisico gebaseerd op waar zij vandaan komen en vervolgens wordt deze informatie gebruikt om beleid op te baseren. Maar mensen zijn geen data entry points. De samenleving is toch veel gruisiger dan welk informatiemodel dan ook?

Op basis van de toelichtingen die het kabinet tot nu toe bij dit wetsvoorstel heeft gegeven wordt het precieze doel en daarmee de noodzakelijkheid van het gebruik van de telecomgegevens ons onvoldoende duidelijk.

En dat is wel nodig bij een maatregel zo ingrijpend als deze. Er wordt dan wel benadrukt dat het niet zou gaan om het volgen van personen, maar telefoons verplaatsen zich niet vanzelf. Een maatregel die het verplaatsingsgedrag van een groot deel van de bevolking monitort is nog steeds massasurveillance. En in een vrije samenleving moeten we heel erg voorzichtig zijn met de introductie daarvan. In een vrije democratische rechtsstaat geldt dat ingrijpende maatregelen alleen kunnen worden genomen als de noodzaak ervan heel goed kan worden beargumenteerd. We moeten ons er bewust van zijn dat we met de introductie van dergelijke monitoringsactiviteiten telkens een klein stukje surveillance infrastructuur opbouwen. Als we niet eisen dat elk klein stukje strikt noodzakelijk is brengen we die vrije samenleving ernstige schade toe.

We maken ons grote zorgen over de surveillancepraktijken van de grote techbedrijven en de inbreuk die dat maakt op onze vrijheden. Wat dat betreft zien we liever dat onze overheid onafhankelijk is van deze partijen. Maar voordat we kunnen zeggen dat het goed is dat de overheid dit zelf doet moet er beter uitgelegd worden waarom überhaupt iemand dit moet doen.